

gében található két, egymás mellett elhelyezett ülőkés árnyékszék és az alatta lévő nagyobb méretű, mély emésztőakna, amely a kutatott 1. helyiségünkkel szomszédos. Az akna boltozatában lévő két pottyantós nyílás közül az egyik még a mostani padlóburkolaton keresztül is elérhető. Az emésztő biztosan központi gyűjtője volt a kastély több épületében is termelődő szennyvíznek. Az aknában két irányból vezetett csatorna. K-ről a kastély DNy-i sarka felől 1,1 m belmagasságú, téglaboltos, élére állított téglával burkolt kőfalas csatorna fordult be az épület alá, amelynek É-i falát a kereszt szárny D-i falának kőalapja elé építették. A csatorna itt Ny felé haladt, és az 1. helyiség ÉK-i sarkában csatlakozott az emésztőbe. A csatorna utolsó fordulójához valamivel később D-ről jövő újabb ágat kapcsoltak be. Ez a csatorna kisebb átmérőjű volt, mint a kastélyépület felől jövő. Az 1. helyiséget annak megközelítőleg É-D-i tengelyében szelte át. A feltárás során jól nyomon tudtuk követni építésének menetét. A csatornát É-ről D felé készítették. A falfülkét követő kb. egy méterig gond nélkül épült a járat, de ezen a ponton egy komoly, igen vastag falba ütköztek. Az átlós irányú, vastag kőalap az üvegház D-i falának is már alapozásként szolgált korábban. A fal áttörése túl nagy energiákat jelenthetett, ezért a járatot jelentősen magasabbra vitték. A falat feltehetőleg csak a legszükségesebb mértékig vésték le, majd a korábbi D-i épületfalat áttörve vezették ki az építményből. Ez a megoldás azonban komoly változást hozott a már korábban leválasztott helyiségben. A szintemeléssel a csatorna boltozata magasabbra került, mint korábbi padlószintje volt, emiatt a helyiséget a falfülke D-i oldalához épített 30 cm-es fallal rekesztették el. Ettől kezdve a hosszúkas helyiség D-i, kb. 3 m hosszú szakasza kiesett a hasznosított térből. Röviddel ezután a falfülkét is lerekesztették egy vékony, L alakú falacsával. Ennek oka nem vált világossá a kutatás során. Az így létrejött új teret fehér meszeléssel látták el. Ez a helyzet nem működött sokáig. A második periódus építéskor, azaz az emeletes, hosszú összekötő szárny létesítéskor a csatornát meghagyták. A D-É-i ágat a helyiség D-i falával ugyan elzárták, azonban mégis funkciójának megfelelően működött tovább. A helyiség feletti emeleti szinten ugyancsak mellék helyiséget alakítottak ki, amelyet a sík mennyezetbe épített boltívvel is megtámogattak. Az ott keletkezett szennyvizet ejtőcsővel vezették a leírt csatornába. A 19. század folyamán a csatornát és az emésztőt mégis megszüntették, és modernebb, csővezetékes rendszerű csatornázást alakítottak ki. Az ejtőcső tartalma már nem É felé folyt – ugyanis a téglacsatornát vékony téglafallal lezárták –, hanem K-i irányban, a főfalakat átvágó csatornán, csővezetéken keresztül. A csatornarendszerről összefoglalóan azt mondhatjuk, hogy kiépítése még a 18. század második felében elkezdődött, azonban nem korábban az 1774 utáni átépítések időszakánál. A 18. század végén, a második fő építési időszakban a csatornát felhasználják, sőt bővítik. A 19–20. században felváltja az épület alatt lévő emésztőrendszert a modernebb vezetékes megoldás.

A kutatás során néhány objektumról kiderült, hogy korábbi az ismertetett első barokk periódusnál is. Így az 1. helyiség D-i része alatt átlós irányban húzódó vastag kőfal. Minden bizonnyal korábbi az üvegház D-i falánál a közvetlenül mellette húzódó, puha, vagy átázott habarcsos K-Ny-i irányú kőfal is, amelyet a 2. helyiségben egy-egy súlyhárító ívvel tagoltak az alatta lévő gödör miatt. Erre az alapfalra is téglafelmenőt építettek.

A fal más falakkal való kapcsolatát nem sikerült meghatározni. A csekély lehetőségű sztratiográfiai megfigyelések alapján nem kizárt, hogy középkori, de valószínűbb, hogy egy korai barokk fallal van dolgunk.

Fontos adatokat nyerhettünk az udvaron nyitott I. szelvényből. Az épület alól kiforduló csatorna É-i falába foglalt kőfalról kiderült, hogy a kereszt és DNy-i szárny közös falának alapozása, azaz K-Ny-i irányú, és a barokk csatorna É-i falát az épület alatti szakaszon hozzátámasztották. A fal melletti mélyítés során pedig megállapíthattuk, hogy ez a fal nem egészében barokk építésű, hanem csak a felső kb. 50 cm-es kőalapot ültették rá egy több periódusú korábbi falra. Pontosabban e falnak 4,5 m mélyen, a késő római rétegekben is van szintje, amelyre attól különböző struktúrájú másik falat, szélesebb alapozással ültettek. Ennek a másik résznek már a szelvényben megfigyelt Árpád-kori köves felület szintjében volt elválása a felette lévő, eltérő szerkezetű falazástól. A fal alját nem sikerült megkeresnünk. Az bizonyos, hogy a római kortól egészen a barokk építkezésig felhasználták. Sajnos pontos kiterjedését és más falakkal való kapcsolatát nem ismerjük.

KÁRPÁTI ZOLTÁN

51. Budapest III., Gázgyár

Ő, Ró

Az 1998. évi ásatás helyszínén a Graphisoft Park C épület területén az építető megkezdte az építkezés földmunkáinak kivitelezését. A gépi földmunkákat 1999. március 23. és április 9. között folyamatosan figyelemmel kísértük, és az 1998. évi feltárások helyszínének délkeleti részén jelentkező elszíneződéseket régészeti módszerekkel megkutatuk, dokumentáltuk. A római kori partvédelmi konstrukcióhoz tartozó további cölöphelyeket azonosítottunk.

Ugyancsak a megkezdett építkezés tette lehetővé, hogy a terület déli részén egy teljes K-Ny irányú metszetet készíthessünk, amelynek eredményeképpen az egykori Duna-part réteg- és terepviszonyait rögzíthettük. A metszetben a római kori partvédelemhez tartozó jelenségeken kívül őskori leleteket dokumentálhattunk.

ZSIDI PAULA

52. Budapest III., Kolosy tér 4.

R, B, Ró

1999. végén a Budapesti Történelmi Múzeum húsznapos leletmentést végzett a Tolna Kft. Kolosy tér 4. sz. telkén, a tulajdonos költségén.

A kb. 300 m²-es ingatlan ÉK-i harmadát kitöltő újkori pince falának eltávolítása után, az újkori felszíntől mintegy 3,5 m mélységig találtunk antropogén eredetű leleteket is tartalmazó berétegződést. A rétegsor alját képező, mintegy 1–1,2 m vastag fekete, üledékes rétegben elsősorban bronzkori és rézkori szórvány leletanyagot találtunk. E felett különböző árnyalatú (40–50 cm), vastag, humuszos és eróziós rétegek váltakoztak, melyekből –0,5 és –2 m között főleg római leletanyag került elő. E vastag rétegsor tetején egy csontvázas és 3 hamvasztásos rítusú sírt tártunk fel a telek Ny-i negyedében. A 3. század vége, 4. század közepe közti időszakra keltezhető sírokat egy K-Ny-i irányú, rossz megtartású, törtköves fal környezetében ásták meg.

HABLE TIBOR

53. Budapest III., Kórház utca 6-12.

Ró

1999. decemberében megindultak a tervezett irodaház földmunkái. A gépi munkák átvágták a via praetoriától délre húzódó, kaszárnyákhoz tartozó, É-D-i irányú, 50 cm széles, földbe rakott alapfalmaradványokat. Ezek a falszakaszok a felszíntől mérve 2 m mélyen jelentkeztek. Az átvágott falak közti távolság: 3,50 m. A falakat, a fekete, bolygatatlan földre alapozták, a hozzá tartozó szintek még az újkori építkezések során pusztultak el. A via praetoriától délre újabb szintmaradványokat is dokumentáltunk Atszf. 105,25–105,30 m között.

Mindezekon kívül egy K-Ny-i irányú, földbe rakott falszakasz részlete is napvilágra került, a felszíntől mérve –1,75 m mélységben, a munkaterület keleti részén. A földmunkák során leletanyag nem került elő.

A régészeti munkák során az aquincumi 2–3. századi légiótábor via praetoriájától délre húzódó kaszárnyák maradványai kerültek elő.

A leletmentésen közreműködött Vándor Andrásné, Kovács Tibor, Málík Éva, Komjáthy Péter (geodéták, rajzoló, fotós).

SZIRMAI KRISZTINA

54. Budapest III., Lajos utca 74.

Ró

A Budapesti Történeti Múzeum leletmentést végzett a PROFORM Rt. tulajdonában lévő 900 m² -es telken, a tulajdonos költségén. A feltárt római objektumok szoros topográfiai, sztratigráfiai és időrendi kapcsolatban állnak a telek környezetében korábban feltárt jelenségekkel, különösen a Lajos u.– Nagyszombat u. sarkán 1995-ben feltárt fazekasműhellyel.

Mintegy 2,5 m vastag újkori feltöltés alatt, kb. 102 m (Adria feletti) magasságban bukkantunk rá a Duna áradásai miatt egyenletesen (40–50 cm) vastag, későbbi kertműveléssel átforgatott, homogén szerkezetű őshumuszra. Egy hamvasztásos rítusú és egy É-D-i tájolású, nyújtott csontvázas sír került elő a terület K-i szélén (Kr.

u. 3. század 2. fele). A sírokat megelőző telepjelenségek pontos időrendjét a terepi munka során nem tudtuk meghatározni. Szögletes alaprajzú, kövezett falú kutat tártunk fel a síroktól É-ra, illetve gyenge megtartású, opus incertum technikával falazott épület É-i sarka jelent meg – korábbi árkok és gödrök felett – a terület Ny-i felében. Három nagyobb, gödör jellegű objektumot (gödörházat?) figyeltünk meg a K-i oldalon, egyet a telek ÉNy-i sarkában. Utóbbi D-i oldalán (kívül) és K-i felében ismét 1–1 kutat tártunk fel, melyeket fahordókkal béleltek. A kisebb-nagyobb gödrök anyagában főként dél-galliai, közép-galliai és (ritkábban) rheinzaberni import kerámiák töredékeit találtuk. Néhány gödör megásásakor korábbi, É/ÉK-D/DNy-i irányú árkokat bolygattak, melyek É-i szakaszát már 1995-ben megfigyeltük a fazekaskemencék Ny-i és K-i oldalán.

HABLE TIBOR

55. Budapest III., Pacsirtamező utca 19.

Ró, Kú

A telken a Fényes Adolf u. 6–8. telken megfigyelt római háztömbnek a belső udvarát tártuk fel.

A legkorábbi lakóház a limes-útra tájolt, az első század második felében épült, a megkutatott területtől keletre. Az ehhez a házhoz tartozó gazdasági udvar létesítményei kerültek elő: egy kút, egy tárolóverem és egy cölöpkonstruktív agyagfalú gazdasági épület.

A 2. század elején mindezt elplanírozták, a területen a Fényes Adolf utcai nagy lakóház nyugati zárófala húzódik, tőle nyugatra pedig a háztömb belső udvara.

A 2–3. század fordulójára keltezhető átépítés visszabontott sarokpillérét és a zárófal rövid szakaszát sikerült megfigyelni. Majd – a 3. század tízes és hatvanas éve között – az eredeti épület zárófalát is legalább kétszer megújították.

Az eddig díszkertként használt belső udvart is ekkor építették be. Az új ház nem csatlakozik az előző 2–3. századi épülethez, a falalapozások kőanyaga más technikával készült. Az épület legalább két periódusú, a falakat falfestményekkel díszítették. A feltárás több helyén figyelhettünk meg még álló vakolatot. A helyszínen talált üreges téglák padló- illetve falfűtésre utalnak.

Ez a ház legalább két nemzedéken keresztül lakott, és a római kor folyamán nem is bontották el. A falak kőanyagát csak a 17. században szedték ki.

MADARASSY ORSOLYA

56. Budapest III., San Marco utca 17.

Ró

A katonaváros délnyugati negyedében kisebb, szondázó jellegű feltárásokat végeztünk. A telken egy korai, földbe mélyített karósövény szerkezetű, agyagfalú épület került elő, felette planírozás nyomai, majd feltehetőleg egy 2–3. századi belső udvar szintjei.

MADARASSY ORSOLYA